

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1992 m. birželio mėn. 6 d. / June 6, 1992

Nr. 111(23)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Tėvo ir Sūnaus Dvasia

Man nėra lengva rašyti apie Šventąją Dvasią galbūt dėl to, kad ji man, kaip realiam žmogui, yra sunkiau užčiuopiama. Nepaisant to, kaip aukštą ir kilnią pažūrą apie ją aš turiu, kaip i Šventiausios Trejybės asmenį, ji man pasilieka kažkaip per mažai juntama krikščioniškame gyvenime. Galbūt tai yra dėl to, kad mes jos sugestijoms esame per mažai imlūs. Taip yra su manimi. Tačiau aš apsižūrėjau, kad nėra pagrindo Šventąją Dvasią laikyti mažiau veiksminga krikščioniškame gyvenime. Man nušvito mintis, kad pačiame reikšmingiausiam krikščioniškame įvykyje, ji ne tik nėra juntama, bet yra pats reikšmingiausias veikėjas. Čia aš turiu galvąje Antrojo Šventiausios Trejybės asmens įsikūnijimą žmogui. Ji padarė tai, kad Jėzus buvo pradėtas kaip žmogus Mergelės Marijos įsčiose.

Dėl to man reikia keisti pažūrą iš pagrindų i Šventosios Dvasios neveiksmingumą. Tačiau, iš kitos pusės, aš neturiu jį suprasti taip žemiškai realia, kaip Dievo Sūnu, priėmusį žmogaus prigimtį. Ji yra ir tebėra giliai dvasinis veikimas, kurį aptarti žemiskos kilmės terminais atsiranda sunkumų.

Šventąją Dvasią taigi mes primame, kaip dvasią. Šalia to, mes ją vadiname Šventa Dvasia. Ką reiškia žodis Šventas? Mes tą žodį naudojame dažnai, bet kai iškyla reikalas aptarti, ką jis iš tikrųjų reiškia, mes nutylime. Taip, kaip mes negalime pilnai išsakyti dieviškumo, panašiai mes negalime aptarti ir šventumo. Ir dėl to, kai mes Šventąją Dvasią vadiname Šventa, tai iš tikro pasakome nieko ne mažiau, kaip tai, kad ji yra Dievas. Taigi kai mes mąstome apie Šventosios Dvasios šventumą ir dvasingumą, mes mąstome ne mažiau, negu tai, kas yra Dievas. Bet kas tada yra būdinga pačiai Šventajai Dvasiai?

Šventosios Dvasios išsiuntimas i Tėvo ir Sūnaus yra kažkas kito, negu gimdymas. Kas yra gimdymas Dievuje ar žmoguje, mes sugebame aptarti. Tai yra sūnaus ar dukters išėjimas i gimdytojų. Nors Dievuje gimdymas vyksta be jokio prigimties atskyrimo, tačiau kas gema, tas išeina kaip kažkas savaimingai kito, nors būdamas panašus gimdytojams. Su

Šventosios Dvasios paėjimu i Tėvo ir Sūnaus yra kažkas net priešingo, negu yra gimimas. Šventosios Dvasios atėjyje ir gimdantysis, ir tas, kuris yra gimęs, i naujo vienas kitam atsiduodami, reiškiasi, nors kaip skirtingi, bet vieningi asmenys, ir tuo susivienijimu sudaro naują dievišką asmenį.

Žmogiškuose santykiuose mes atitinkame Šventosios Dvasios paėjimui neturime. Sūnus ar dukterė, tėvų pagimdyti, niekada jiems pilnai nesugrįžta. Jie gauna naują Dievo duotą uždavinį kurti naują šeimą ir reikštis kaip tėvai.

Tačiau galbūt mes lietuviškuose vedybiniuose papročiuose galėtume išvystyti kažką panašų i Šventosios Dvasios paėjimą sugrįžimo būdu. Visiems yra žinomi turtingi lietuviški vedybiniai papročiai, užtrunką kelias dienas.

Ištekėjusi moteris išvyksta gyventi pas vyrą. Tačiau kitą sekmadienį, ji su savo vyru atvyksta aplankyti savo tėvų. Ta apeiga vadinasi sugrąžtai. Ši apeiga, ateinanti iš nežinia, kaip senos kultūros, yra verta pagarbos visuomeniniu požiūriu, bet mums, studijuojantiems Šventosios Dvasios paėjimą i Tėvo ir Sūnaus, kaip vienas kitam naują atsivėrimą, tam tikru atšvaitu gali atlipti lietuviški sugrąžtai.

Daug prasmės turi Jėzaus pasakymas apaštalams, kad jeigu aš negrįšiu pas Tėvą, Šventoji Dvasia negalės būti jums pasiųsta. Jėzaus grįžimas pas Tėvą taip pat nėra tuščia apeiga. Pas Tėvą jis dabar grįžta ne tik kaip Dievas, bet ir kaip žmogus. Jėzaus grįžimas pas Tėvą yra gilus, naujos rūšies, dieviškųjų asmenų susijungimas. Antrasis Šventiausios Trejybės asmuo grįžta pas Tėvą jau ne tik kaip Dievas, bet ir kaip žmogus. Tam tikra prasme galima sakyti, yra net natūralu, kad šis naujas dieviškas aktas nepasilieka nepajustas i žmonijos gyvenime. Kaip žinome, ugnies liežuvių ir didelio vėjo gūsių šis dieviškas aktas buvo perteiktas apaštalams ir ju mokiniams.

Šventosios Dvasios atsiuntimo šventė yra Tėvo ir Sūnaus atsidavimo vienas kitam apraška, nepaliekama žmonėms neprieinamoje dieviškoje sferoje, bet yra perteikiama visai krikščioni-

JONAS PABEDINSKAS

Pertvarkant Lietuvos krašto ūkį, susiduriame su nepaprastai sunkiais išrišamais klausimais. Paprastai ekonomija vystosi i agrarinės plotmės i pramoninę, i siauresnio socialinio aprūpinimo i platesnį ir dažnai iš mažesnės vyriausybės intervencijos i didesnę. Griauinant komunistinę sistemą ir atsikabinant nuo komandinės ekonomijos, nemažai tų procesų kryptį apsisuka. Plati socialinio aprūpinimo programa ištatymiškai jau seniai veikė, bet ji labai nevykusi ir visą krašto ūkį stabdo nuo progresavimo. Tas pats galioja ir aibei valstybės išlaikomų institucijų bei jos pačios veiklai. Sveikatos aprūpinimas tikriausiai turės pa-brangti, bet jis bus geresnis. Bus išlaikoma daug mažiau kultūrinių vienetų, bet likusieji bus aukšto lygio. Antra vertus, darbo našumui kylant, choristams nebėbus tiek laiko repetuoti. Viskas iš pagrindų keistina, kad krašto ūkis pradėtų nedelsiant judėti i augtį, kitaip Lietuva ir toliau ekonomiškai merdės.

Kristus primena savo tikintiesiems, kad „kiek kartų tai padarėte vienas i mano mažiausių brolių, man padarėte“. Padėk ar-timui ir rūpinkis silpnaisiais, moko Katalikų Bažnyčia tėvai pagal Jėzaus žodį. Keisdami Lietuvos ūkinę panoramą, atsistojame ties tais sunkiaisiais klausimais: kada ir kiek remti silpnuosius, kiek reguliuoti pramonę ir prekybą, kokie mokesčiai ar mūltai skatina bendrą ūkio gerovę, o kokie ją slopina. Kadangi investavimui negalima išreikalaus, o juos reikia pritraukti, tam reikia sudaryti geras kapitalo kaupimui sąlygas. Geri norai rūpintis silpnaisiais neturi priversti prie sunkesnio darbo vengiančiųjų valstybės išnaudojimo.

Krikščioniškos minties ekonominio gyvenimo praktikams i kyla daugybė tokių klausimų. Lengva įvairias gražiai skambančias idėjas surašyti, bet kas iš jų, jei jos neįgyvendinamos. Tai parodė Sovietijos patirtis.

Tiems svarstymams i pagalbą ateina popiežių enciklikos. Jono

kai ainią.

Šventoji Dvasia yra kažkas labai abiejų: i Tėvo, i Sūnaus. Ir šita prasme ji yra suprastina i žmonijoje. Ir net čia yra reikalinga. Nes yra tikinčiųjų, kurie antgamtinę malonę, Kristaus at-pirkimu mums suteiktą, laiko vienint liu, tikrai dievišku duomeniu ir i natūralų žmogaus vertingumą žiūri kaip i dvasinius griuvėsius, kurie gali būti atstatomi tik atpirkimo malonei veikiant. Iš kitos pusės, yra krik-

Enciklikos ir Lietuvos ūkio reformos

Aleksandras Macijauskas
Iš metinės Lietuvių fotografų parodos Čikagoje, vykusios 1991 metų rudenį, kurios tema buvo „Šventės“.

Pauliaus II devintoji enciklika yra pavadinta *Centesimus annus*, prisimenant šimtmetį nuo *Rerum novarum* paskelbimo. Ji trumpai pakartoja tuometinį Leono XIII galvojimą i ekonomiškai politinius klausimus daug detaliau pasisako, nes per šimtą metų daug kas keitėsi, daug kas aiškėjo, daug kas pagerėjo ir kai kas pablogėjo. Labai teisingai Jonas Paulius II kviečia ne tik pažiūrėti i praeitį, bet „taip pat, pažiūrėti aplink“ i „naujenybes“, kurios mus supa ir i kurias esame pakliuvę, labai skirtingas nuo tų, kurios buvo paskutinėje praėjusio šimtmečio dekadėje“.

„Katalikų Bažnyčia neturi kokio nors modelio pasiūlyti; konkretūs i efektyvūs modeliai iškyla iš įvairių skirtingų situacijų istorijoje, puoselėjami tų, kurie atsakingai atsiliepia i konkrečias problemas socialinėje, ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje srityse, veikiančiose tarpusavyje“. Tiems uždaviniais Bažnyčia siūlo panaudoti savo

mokymus, ieškant bendros gero-vės“.

„Šitos bendros pastabos taip pat galioja valstybės vaidmens atveju, kalbant apie ekonominį galvojimą i ekonomiškai politinius klausimus daug detaliau pasisako, nes per šimtą metų daug kas keitėsi, daug kas aiškėjo, daug kas pagerėjo ir kai kas pablogėjo. Labai teisingai Jonas Paulius II kviečia ne tik pažiūrėti i praeitį, bet „taip pat, pažiūrėti aplink“ i „naujenybes“, kurios mus supa ir i kurias esame pakliuvę, labai skirtingas nuo tų, kurios buvo paskutinėje praėjusio šimtmečio dekadėje“.

„Katalikų Bažnyčia neturi kokio nors modelio pasiūlyti; konkretūs i efektyvūs modeliai iškyla iš įvairių skirtingų situacijų istorijoje, puoselėjami tų, kurie atsakingai atsiliepia i konkrečias problemas socialinėje, ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje srityse, veikiančiose tarpusavyje“. Tiems uždaviniais Bažnyčia siūlo panaudoti savo

„Katalikų Bažnyčia neturi kokio nors modelio pasiūlyti; konkretūs i efektyvūs modeliai iškyla iš įvairių skirtingų situacijų istorijoje, puoselėjami tų, kurie atsakingai atsiliepia i konkrečias problemas socialinėje, ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje srityse, veikiančiose tarpusavyje“. Tiems uždaviniais Bažnyčia siūlo panaudoti savo

tybės, bet paskirų asmenų ir įvairių grupių bei asociacijų, sudarančių visuomenę. Valstybė negali tiesiogiai užtikrinti teisę i darbą, nebent valdytų kiekvieną ekonominio gyvenimo aspektą i varžytų individualios iniciatyvos laisvę“.

Kadangi sovietinėje sistemoje per dešimtmečius buvo įsitvirtinę visokie įstatymai, iki detalių tvarką krašto ūkį i centro žemyn iki kiekvieno piliečio, tai Lietuvos valdžios uždutis dabar yra palaisvinti ekonominį gyvenimą nuo tų suvaržymų. Nes tokia komandinė ekonomija veda i bankrotą. Antra vertus, retas kas besiūlo šiais laikais palikti prekybą i pramonę visai be valdžios priežiūros. Taip ir *Centesimus annus* daugelyje vietų pabrėžia, jog progresas neturi būti suprastas vien tik ekonominiu požiūriu, bet rūpi-

tybės, bet paskirų asmenų ir įvairių grupių bei asociacijų, sudarančių visuomenę. Valstybė negali tiesiogiai užtikrinti teisę i darbą, nebent valdytų kiekvieną ekonominio gyvenimo aspektą i varžytų individualios iniciatyvos laisvę“.

Kadangi sovietinėje sistemoje per dešimtmečius buvo įsitvirtinę visokie įstatymai, iki detalių tvarką krašto ūkį i centro žemyn iki kiekvieno piliečio, tai Lietuvos valdžios uždutis dabar yra palaisvinti ekonominį gyvenimą nuo tų suvaržymų. Nes tokia komandinė ekonomija veda i bankrotą. Antra vertus, retas kas besiūlo šiais laikais palikti prekybą i pramonę visai be valdžios priežiūros. Taip ir *Centesimus annus* daugelyje vietų pabrėžia, jog progresas neturi būti suprastas vien tik ekonominiu požiūriu, bet rūpi-

nantis pilnutiniu žmogum. „Siektinga ne vien pakelti visų žmonių gyvenimo lygį iki to, kurį turi patys turtingiausi kraštai, bet reikia steigti padoresnį gyvenimą bendromis jėgomis, konkrečiai ugdant asmenišką kūrybiškumą i orumą“.

Tikime, kad Dievas yra ne tik mielaširdingas, bet ir teisingas. Nemanau, kad pagerbsime Visagali, kišdami pinigų asmenims ar šeimoms, kurios pačios nesis-tengia, nors yra pajėgios imtis bet kokio darbo pradėti išsilaikyti. Neteko matyti, kad evangelijose būtų pavyzdžių, skatinančių materialinę lygį tarp žmonių, kurių vieni sunkiai dirba, taupo, o kiti, kaip tie žiogičiai, nerūpes-tingai prašvilpę savo talentą i nedėję jokių pastangų, reikalauja iš darbuotųjų tokių pat sąlygų kaip i kitiems.

Užtat kyla klausimai apie kraštus, kur plačiai piktnaudžiaujama kitų sunkiai uždirbtais pinigais. Pavyzdžiui, JAV galime pastebėti, jog tikrai geras noras įsteigtos programos, kaip mažų vaikų išlaikymo, su valdžios parama išsigimę i šeimų be tėvų sistemą. Sugriovė judųjų gyventojų šeimas iki tokio taško, kad Amerika savo didmiesčiuose prieina krizės padėtį kriminalinių nusikaltimų augime.

Enciklika *Centesimus annus* šiuo klausimu pažymi, kad valstybė daugelyje kraštų tiek pradėjo aprėpti ūkinę veiklą, kad juos pradeda vadinti socialinio aprūpinimo kraštais. Tokios, žinoma, buvo ir dar tebėra buvusios Sovietų respublikos. Vakaruose tai buvo daroma, siekiant pagelbėti piliečiams išsivaduoti iš nužmoginančio neturto. Jonas Paulius II pabrėžia tačiau, kad tos programos, ypač pastaraisiais laikais Vakaruose, išsigimę i piktnaudžiavimą ta parama i iš-saukė tokiam galvojimui aštrią kritiką, kuri tokias valstybes vadina „welfare state“ – „social assistance state“ – „socialinio aprūpinimo kraštais“. Socialinio

(Nukelta i 2 psl.)

Aleksandras Macijauskas
Turguj (10)

Aleksandro Macijausko knyga anglų kalba *My Lithuania* – Lietuvos žmonių fotografijų albumas – išleido meno knygų leidykla Thames and Hudson 1991 metų pabaigoje. Knyga didelio formato, kietais viršelais, 144 puslapių, su 116 juoda-balta fotografijomis i autoriaus Aleksandro Macijausko įvadą. Kaina – 35 doleriai. Gaunama miesto ir universitetų knygynuose, kur jeigu jos dar neturima, knygynų vedėjai užsako iš leidyklos.

Sveiki, sulaukę šventų Sekminių!

Šventoji Dvasia • „Centesimus annus“ ir Lietuvos ūkis • Grafi-kas Romanas Krasninkevičius • Nuomonės ir pastabos • Ko ti-kėtis iš Devintosios tautinių šokių šventės? • Viduramžių giesmė Šventajai Dvasiai • Nauja medžio drožinių paroda Lemont'e • Tarptautinis teatro festivalis Čikagoje

V. Bgd.

Romanas Krasninkevičius apie save ir savo kūrybą

Lietuvos grafikas Romanas Krasninkevičius, kurio paroda šiuo metu vyksta Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, apie savo kūrybinį procesą ir darbą taip pasisako:

„Dirbdamas savo raizinius, aš niekada negalvoju, kad jie kam nors bus reikalingi, kad jie bus rodomi parodose, muziejuose. Maniau, kad mano paveikslai, tai mano dienoraštis, pavaizduotas ne raštu, o medžio raiziniuose. Visiems sakydavau, kad mano kūryba, tai mano gyvenimas, kuris man buvo rožėmis klotas. Dirbau paties juodžiausius darbus, niekam nebuvau reikalingas, niekas nežinojo, ar aš buvau pavalgęs, ar išsimiegojęs. Bet visa tai tik skatino mane dirbti. Dienomis dirbau, kad duoną užsidirbtiau, o naktimis raiziau į medžio lentas savo liudėsį ir džiaugsmą, ir daugiausia slaptą, nes mano raizinių tematika neatitiko tą laikotarpį, kurio metu gyvenau. Daug raizinių išvis nebuvo parodyta, o būdavo taip, kad net išmesdavo iš parodų salės. Visi tokie įvykiai mane skatino dirbti dar daugiau. Per naktį prasėdėdavau beraizydami ir nemigęs eidavau į darbą. Bet švilpaudavau ir buvau puikiausios nuotaikos.

Su žmonėmis mažai draugavau. Mano draugai daugiausia buvo gyvulėliai, paukšteliai, ir tie, per gyvenę įvairias nesėkmes ir nelaimės. Pas mane rasdavo prieglobstį benamiai katinėliai, luosį karvelėliai, varnos, kuosos, iškritę iš lizdo peledukai, voverai-

Romanas Krasninkevičius, kurio medžio raizinių paroda buvo atidaryta Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, šiuo metu gegužės 9 dieną – paroda vyks iki birželio 14 dienos.

tės, žiurkėnukai, papūgėlės.

Savimi visai nesirūpinau, neužgyvenau jokių turtų. Gyvenau palėpėse, rūsiuose ir buvau laimingiausias žmogus pasaulyje. Aš niekada niekam nesiskundžiau, man visą laiką buvo gerai, aš viskuo buvau patenkintas.

Dabar, praėjus daug metų (aš pats nežinau, kaip tai atsitiko), mano raiziniai ėmė išryškėti. Jais

pradėjo domėtis muziejai, kolekcionieriai. Kai aš į savo darbus žiūriu, tai matau savo prabėgusį asmeninį gyvenimą, kuris daugiau nepasikartos.

Aš noriu atsipaštyti už mano raizinių nekokybiškumą: jie yra padaryti labai primityviomis sąlygomis. Pas mus daug ko trūksta, ir popierius nekokybiškas, ir dažai blogi, ir atspausta rankomis. Bet visa tai dirbta su

didžiule meile ir sunkiomis sąlygomis.

Mikutaičių šeima iš Čikagos dekinga Daliai Šlenienei, Lietuvių dailės muziejui, Lemont, Illinois, kuratoriui, sutikusiai išstatyti mano pusbrolio Romano Krasninkevičiaus medžio raizinius suroštoje parodoje, o Algimantui Keziui už parodos lankstinuko suplanavimą ir už visus patarimus.

Janina Mikutaitienė

Nuomonės ir pastabos

Filosofas Maceina ant profesoriaus Valevičiaus svarstyklių

Profesorius Andrius Valevičius savo straipsnyje „Antanas Maceina tarp religijos ir filosofijos“ (Draugo kultūrinis priedas, 1992 m. balandžio 12 d.) atsiveda filosofą Antaną Maceiną (1908-1987) prie tikėjimo ir supratimo kryžkelės be kelrodžio ir ten pasikvietęs Abraomą liudininku bando pasverti jo laisvės ir būtinybės teorijas.

Maceinos laisvės ir būtinybės

– Laisvės esmė aiškėja, tik svarstant ją kaip religinę kategoriją, vadinasi, tik kaip santykį su Dievu.

– Dievas kaip absoliutas visuomet save apriboja – taip atsiranda vietos kūrimui ir tokiu būdu žmogaus laisvė yra garantuojama.

Pagal Karl Rahner: Laisvės esmė sudaro absoliučiai sava asmens galia apspėsti patį save.

– Fizinis pasaulis būna pagal aklos būtinybės principą. Būtinybė valdo visus gamtos veiksmus, visus jos įvykius, visą jos išsivystymą.

– Būtinybė yra laisvės priešingybė; kas veikia būtinai, tas savaime veikia nelaisvai.

Tad – būti pasaulyje ir būti laisvam yra priešingybės, išskiriančios viena kitą.

Maceina nurodo išeitį iš tos nelaisvės. Žmogus įveikia gamtą, tuo, kad jis teikia būtinybei naują linkmę ir diegia jai naują prasmę. O tai jis pajėgia, tik pažinęs būtinybės dėsnius. Pažinta būtinybė yra laisvės prie-

laida. O pertvarkyta būtinybė yra laisvės tikrovė.

Valevičiaus kritika

Profesorius Valevičius mano, kad Maceina, stengdamasis patiesinti būtinybę ir ją suderinti su laisve, šauna pro šalį.

– Maceinos laisvės aprašyme yra ne tik neaiškumų ir tuščių tarpų, bet net ir prieštaravimų, iš kurių pagrindinis yra, kad būtinybė yra reikalinga laisvei, bet antra vertus, žmogus savo laisve nuolat iš būtinybės išsilaivina.

Rahner'io laisvės supratimas esąs taipgi klaidingas. Laisvės esmė negali būti sprendime, nes praktiškame gyvenime mes ne visuomet esame laisvi laisvai spęsti.

– Laisvės esmė greičiau būtų mūsų viltys arba mūsų tikėjime. Būtinybės pristatymas logikos ar gamtos dėsnių forma yra žmogaus kūriny.

– Ar gamta kada nors yra skelbusi, kad ji yra tvarkoma pagal gamtos dėsnius? Niekuomet, gamtos dėsnių yra žmogaus sukurta struktūra. Laisvas yra tas, kuris žino, kad būtinybė, priešpastatyta Dievui, tampa bereikšme, kad su Dievu viskas yra įmanoma – ir ejimas ant vandens, ir mirusiųjų prisikėlimas...

– Abraomas tikriausiai tikejo, kad jam paaugus stūn Izaoka, Viešpats vėl prikels jį iš mirusiųjų.

Savo kritiką Valevičius baigia

reikšminga pastaba, tik nepasako kodėl.

– Gyvenimas žengia pirmyn, dažniausiai absurdiškai, chaotiškai, nenumatomi, tamsiai, tiesiog slysta pro pirštus. Žmogus trokšta solidaus pagrindo, tvirtumo, paguodos, ir jos negali rasti.

Mano pastabos apie laisvę ir būtinybę

Laisvė yra sąmonės galia pasirinkti tikslą ir jį įgyvendinti ar ne. Tikslas yra žmogaus sąmoningumo veikimo pagrindas. Net ir sėdėdamas kėdėje žmogus turi tikslą pailsėti ar kurį kitą. Šeimininkė virtuvėje ne pipirų ant kepsnio nepabarsto be tikslo.

Kiekvienas žmogus fiziškai, dvasiškai ir ekonomiškai yra skirtingas, ir tai apibrėžia jo veikimo ribas. Tačiau savo galios ribose kiekvienas yra laisvas pasirinkti savo tikslą, jei tas tikslas neapsunkina neteisėtai kitų asmenų ar valdžios organų.

Būtinybė turi kelias prasmes. Viena jų yra realybės besąlyginis paklusimas visatos dėsniams. Net ir lapelis, krisdamas nuo medžio, nepadaro nė vieno apsisukimo, kuris nepaklustų visai visatos dėsnių tvarkai.

Visa visata, žmogus ir kiekvienas atomas yra kiekvieną sekundę visatos dėsnių visiškoje globoje ir jiems paklusnūs.

Nei žmogus, nei gamta jokių visatos dėsnių sukurti negali. Žmogaus sukurto normos yra tik jam pačiam privalomos.

Amžini visatos dėsnių yra visatos Dievo valios pasireiškimas. Tai suteikia visatos dėsniams neapsakomą ir nepailstamą galią.

Paklusimas tai galiai yra būtinybė. Būtinybė ne dėsnių, o paklusimas dėsniams.

Gilesnis visatos dėsnių supratimas įgalina pasiekti aukštesnį civilizacijos lygį.

Kai tiesa, visatos dėsnių sąvybė, po ilgų kalbų ir abejonių įsileisime į savo namus, chaoso ir blogio grėsmė sumažės.

Kazys Saudargas
Hot Springs, Arkansas

Dėl Uvarov'o politikos

1992 m. gegužės 2 d. Draugo kultūriniam priede, Ugniaus Trumpos straipsnyje „Rusijos ateitis – Rusijos universitetai“ skaitome: „Ypatingos reikšmės universitetas įgavo devynioliktojo amžiaus, kada [...] labai išmintinga politika vedė švietimo ministras Uvarov'as“.

Tuo tarpu visuose Rusijos istorijos kursuose, visose enciklopedijose dėstoma, kaip ir Lietuvių enciklopedijoje (32 t., p. 356):

„Uvarov Sergej Semionovič (1786-1855) rusų valstybininkas [...] 1833-49 švietimo ministras, vienas caro Mikalojaus I-ojo meto reakcijos šulų. Jis nustatė ir rėmė to meto Rusijos švietimo politiką šiais trimis pagrindiniais principais: stačiatikių, autokratizmo ir nacionalizmo, t.y. siekė, kad Rusijos mokyklose mokiniai būtų auklėti ištikimi caro pavaldiniais, stačiatikių ir rusiškumui [...] steigė bajorų vaikams vad. bajorų institutus, o bajoraitėms pensionus ir kitais nuostatais užkirtu keliu kitų nekilmingųjų vaikams lankyti gimnazijas ir kitas aukštesnes mokyklas“.

Vanda Sruogienė
Indian Head Park, IL

– Istorikės dr. Vandos Sruogienės cituojama vieta iš Ugniaus Trumpos interviu su Maskvos universiteto profesorium Aleksandru Dobrochotovu yra Ugniaus Trumpos pokalbininko profesorius Dobrochotovo žodžiai: jis ir tegali būti atsakingas, joki būdu ne mūsų bendradarbis, Maskvos universiteto studentas Ugnius Trumpa, už savo vertinimą Uvarov'o vaidmens Maskvos universiteto vystyme, nors tai ir skirtas nuo dr. Sruogienės nurodytos Lietuvių enciklopedijos straipsnio autoriaus pateiktam interpretacijai. – Red.

Enciklikos ir Lietuvos ūkio reformos

(Atkelta iš 1 psl.)

aprupinimo krašto defektai ir trūkumai kyla iš prasto valstybės uždavinų supratimo. Čia turėtų būti vėl gerbiamas subsidiarumo principas: aukštesnio lygio bendrija neturi kištis į vidinį žemesnio laipsnio bendrijos gyvenimą, atimdama iš pastarosios savitą veiklą, bet, atvirkščiai, turėtų ją remti kur reikia ir padėti koordinuoti jos veiklą su plačiosios visuomenės veikla, visada siekiant bendros gerovės. (Kun. Vytautas Bagdanavičius apie subsidiarumo principą yra paskelbęs kelis straipsnius jau prieš kiek metų.)

Moderniais laikais matome naujo tipo turtą, kurį Jonas Paulius II apibūdina kaip patyrimo, technologijos ir sugebėjimo nuosavybę. Neturtinguose kraštuose to ypač trūksta, o mūsų tautiečiai, atvirkščiai, to turto apstai turi. „Supramoninintų tautų gerovė priklauso labiau nuo tokio turto nuosavybės negu nuo gamtos išteklių“. Mums atrodytu, kad mūsų valdžia turėtų su ypatingu dėmesiu ieškoti būdų, kaip tą Jono Pauliaus II taip vertinamą turtą skatinti perorientuoti taip, kad jis skubiai pasidarytų naudingas ir sau, ir kraštui. To pasiekti, manėčiau, galima, vyriausybės žmonėms vadovaujant ir sudarant asmeniškai iniciatyvai geras sąlygas tokio sugebėjimo panaudojimui. Neatsiradus patrauklioms sąlygoms Lietuvoje tokiame „žmogiskam kapitalui“, jis pradės emigruoti greit į Vakarus.

Politinėje srityje Centesimus annus irgi turi labai įžvalgių pastabų. Pavyzdžiui: „Yra ir kitokių socialinių jėgų, kurios priešinosi marksizmui, steigdamos „tautinės apsaugos“ sistemą, siekdamos sistemškai kontroliuoti visą visuomenę, norint apsiginti nuo marksizmo infiltravimo. Pusoledami ir didindami valstybės teises, jie siekia apsaugoti žmones nuo komunizmo, bet taip elgdami labai rizikuoja sugriauti asmens laisvę ir jo ver-

tybės, kaip tik tas, dėl kurių reikia priešintis komunizmui.“

Reikia labai apgailestauti, kad krikščioniškos minties politiška nusiteikė žmonės tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje, dar neparodė reikiamo dėmesio šiai enciklikai. Nematyti nei užkartinai straipsnių, nei rimtų svarstybų, nei pagaliau negirdėti ta tema ruošiamų konferencijų ar įėjimo tuos mokymus mėginti pritaikyti esamai Lietuvos padėčiai. Kol kas dar kartojamos Rerum novarum idėjos, kurios jau, ačiū Dievi, yra šimto metų. Tai, nelaimė, parodo krikščioniško galvojimo lietuvių atsilikimą visuomeniniuose klausimuose. Tikėjimės, kad vardan tautos gerovės ta padėtis pasikeis.

Krikščioniškai nusiteikusiems žmonėms būtų lengva ekonomiškai veikti pagal aukščiausius socialinius dėsnius, jei mūsų

kraštas ir jo ekonomija neturėtų konkurencijos su kitais kraštais, kurie nesivadovauja modernios krikščionybės patarimais. Tas pats galioja ir ekologiniuose klausimuose. Pavyzdžiui, neseniai vyko debatai, kaip išspręsti laisvo ir pigesnio anglių importavimo į Illinois iš Kanados reikalą. Viena vertus, tai reiškia anglies kainų sumažinimą vartotojams Čikagoje. Pasiziūrėjus į tą situaciją iš arčiau atsiranda rimtų klausimų, nes Illinois anglių kasykloms, pagal Washington'o įstatymus, reikia valyti orą savo produkcijos metu ir tuo gerokai pakeliama pardavimo kaina. Kanadoje tokių reikalavimų dar nėra ir jų anglis dėl to yra pigesnė. Kanadiečiai ne tik kad nukonkuruos mūsų, bet skaičiuojama, jog Illinois valstybėje apie 20,000 angliakasių gali prarasti darbą.

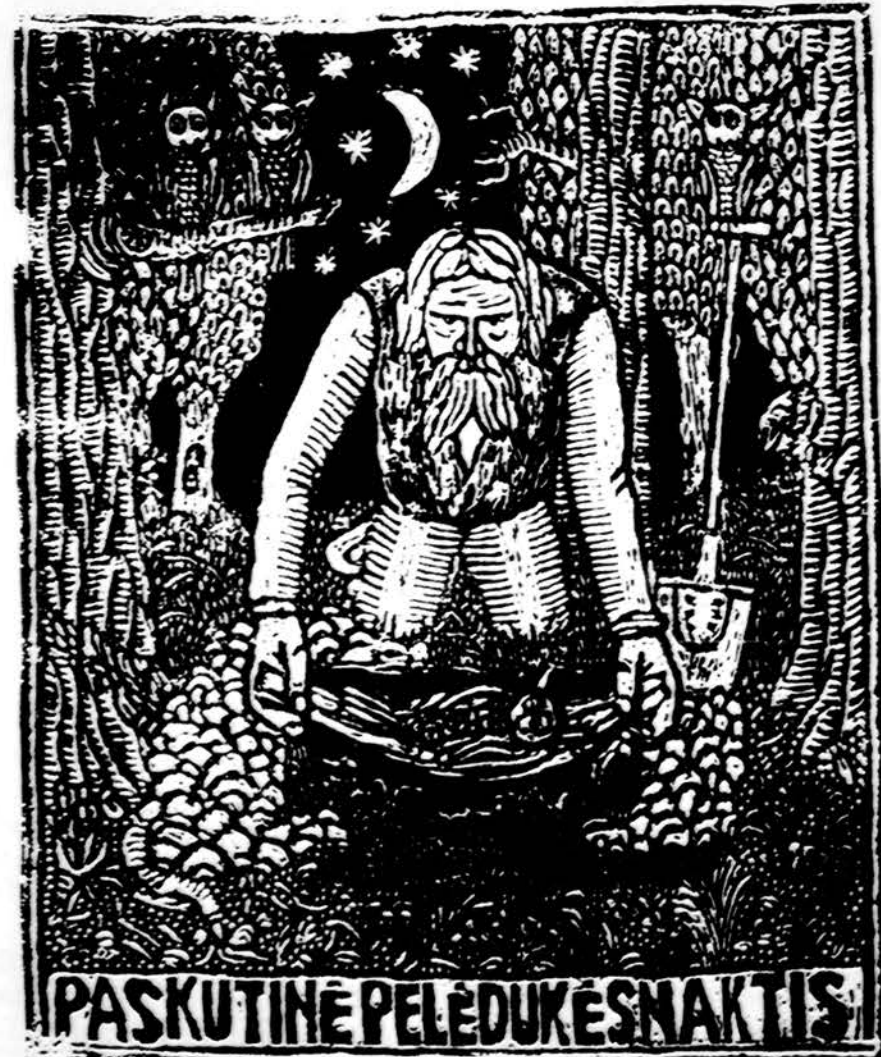
Šioje situacijoje Kanada laimi, nes neturi ekologiškai stiprių

pramonės įstatymų angliakasyboje, o Illinois žmonės iš dalies pralaimi, nes netenka darbo tūkstančiai, nors, antra vertus, gauna anglis pigiau. Panaši padėtis atsirastų Lietuvoje ne tiek dėl ekologijos interesų, kiek dėl socialinių programų išlaikymo kainos. Tų programų išlaikymas neturtingam kraštui kaip Lietuvai gali atsieiti tiek, kad Lietuvos visokie gaminiai, apkrauti mokesčiais, nebūtų užtektinai patrauklių kainų nei Rytams, nei Vakarams. Užtat ir atkreipiau didesnį dėmesį į Jono Pauliaus II pastabas ta tema, nes šis rūpestis labai iškilis netolimoj ateity mūsų tėvyneje. Jau dabar galime pramatyti, kad su senomis mašinomis bus nelengva gaminti produktus, kurie užtektinai nebrangūs būtų pardavimui kituose kraštuose. Tai reiškia, jog be gerų mašin lietuvis darbininkas galės gauti tik kuklų atlyginimą. Fabrikai, įsteigti užsieniečių su savu kapitalu, galės mokėti daugiau darbininkams, bet gaminių pelną pasiims sau. Užtat, jei dar kraštas turės plačią socialinės apsaugos programą su įvairiais nedarbingumo, atostogų, minimalių algų potvarkiais, tada bus sunku išdabartinės ubagystės išsikrapštyti.

Enciklika Centesimus annus pabrėžia, kad turtingieji kraštai turėtų savo kapitalu gelbėti neturtinguosius kraštus. Ji tačiau pažymi, kad dažnai tais turtingųjų investavimais gali būti piktinaudžiaujama arba jie blogai naudojami. Tai matyti Afrikoje, kur vietinė nomenklatura su tais pinigais išlaiko savo valdžios aparatūrą ir užsitikrina sau gerą asmeninį gyvenimą. Azijoje ir Pietų Amerikoje pastebime, kad tie įdėti pinigai iš užsienio nueina per korupciją į privačias politiška įtakingų žmonių kišenes. Reikalavimai ar prašymai, ar malda-šiais laikais mažai padeda, kad turtingieji kraštai investuotų pas neturtinguosius. Jiems dabar reikia žinoti, kad tos skolos bus atmokamos ir kad bus naudos iš to investavimo. Pavyzdžiui, JAV yra tiek daug visokių reikalavimų amerikiečių gyvenimui pagerinti, kad valstybės prezidentas nedrįsta skolinti daug pinigų

Romanas Krasninkevičius
Iš serijos „Senieji Pašešupiai“
Medžio raiziny, 40 x 49 cm

Romanas Krasninkevičius
Iš serijos „Senieji Pašešupiai“
Medžio raiziny, 40 x 49 cm

kitiems, nebent būtų jam ir Kongresui toks didelis spaudimas, kaip kad išvyto Izraelio draugai Washington'e.

Nežiūrint, kad popiežius ir prašytų bei patartų, kad turtingesnieji kraštai skolintų neturtingesniems, taip paprastai ir lengvai tarptautinės investicijos, kaip mes iš praktikos žinome, neįvyksta. Užtat Lietuvos žmonės reikės sudaryti patrauklias sąlygas gauti tu pinigų iš užsienio. Išmaldos tipo paramos bus nedaug ir tą pačią tikriausiai su-naudos vyriausybė savo einamiesiems reikalams. Mūsų pramonės ateitis priklausys nuo gerų sąlygų ir agresyvaus ieškojimo investicijų užsienyje.

Pietų Amerikos patirtis parodo, kad neužtenka gauti kapitalo. Reikia išmokyti dalykiškai vesti pramonę ir prekybą. Yra pasipiktinimų, kad jankiai atvyksta į

Meksiką ir pradeda nukonkuruoti vietinius. Tai, sako, didelio kapitalo dėka. Iš tikrųjų tai daugiau išdava sugebėjimo susiorganizuoti versle. Daugelis mek. žiečių pažada ką – neatlieka. Sako, padarys už poros dienų – padaro už kelių savaitių ar gal mėnesių ir tik po ilgų raginimų. Užtikrina, kad bus prisiusti pavyzdžiai, kad būtų galima jų gaminius siųlyti klientams – praeina dienos, savaitės, tų pavyzdžių nematyti. Panašiai elgiasi ir dabartinė pramonė Lietuvoje. Užtat jai reikės ne tik pinigų, bet ir organizacinio bei asmeniškio persitvarkymo savo darbo metoduose.

Peržiūrėję naująją Jono Pauliaus II encikliką Centesimus annus ir ten radę tiek daug visokių gerų patarimų, linktume savo tautiečiams ne tik ją studijuoti, bet ir daug ką iš jos pritaikyti.

Šokių šventė – Nepriklausomai Lietuvai

Ko iš jos tikėtis?

BRONIUS NAINYS

Devintą kartą rinksis lietuvių išeivijos jaunimas į vieną iš puošniausių mūsų kultūrinių renginių. Ką jis mums dabar parodys, ką naujo pamatysime mes, smalsūs žiūrovai, tūkstančiais sugužęję į Čikagos šiaurės vakaruose tūnančio miestelio Rosemont didžiulę modernią areną, vadinamą Horizon? Nedaug ką pasako mums toks patosiškas patalpos pavadinimas, nei kažkokios ypatingos svarbos mums turi visi tie moderniškų įrengimai, nors ir juos ir nemosime ranka, bet mums daug svarbesnis pats šventės turinys ir apamai jos reikšmė. O tos šventės laukiame mes gal kiek labiau negu praėjusių aštuonių, nes ji bus pirmoji Lietuvai nepriklausomybę atgavus, ir tikimės pamatyti tikrai ką nors naujo. Na, gal ir pamatysime. Programos vadovė apie tai lyg ir užsimena, tačiau per daug bent kol kas nekalba.

Bet ko tokio ypatingo iš tos devintosios mes galime tikėtis? Vieno atsakymo į tą klausimą tikriausiai nerasime. Jų bus daug, nes mes turime ir daug norų.

Pirmiausia – kas yra tas mūsų tautinis šokis, kaip ir kodėl jis atsirado, kam jo prireikė, kada lietuviai savus šokius sugalvojo? Tikrų atsakymų nerasime nė į šiuos klausimus, nors jie, savaime aišku, kada nors buvo, tik liko seniai užmiršti. Ir kol kas turbūt dar niekam neapsimokėjo į tuos reikalus gilintis. Tautiniai šokiai buvo kuriami labai seniai, vystėsi pamažu, kaitaliojosi ir plisdami po kraštą, ir eidami iš kartos į kartą. Ir šiais laikais mūsų šokamieji vargu ar tebera tokie patys, negu jie buvo, sakykim, prieš porą ar daugiau šimtų metų. O gal į anuos net visiškai nebeprisitaikė? Dabar scenose rodomi jau choreografuoti mūsų menininkų, liaudies meno žinovų, kartais lyg ir atkurti, o kartais gal ir sukurti iš kelių iš senovės užsilikusių pagrindinių žingsnių.

Į sceną mūsų tautiniai šokiai plačiau pradėjo kopti, tik 1918 metais Lietuvai nepriklausomybę atgavus ir pradėjus vystyti kūno kultūrą. Iš pradžių jie tik kūno kultūros dalis ir tebuvo ir pradėjo atsiskirti tik tada, kai

Tautinių šokių šventė 1980 metais Čikagoje.

Jono Kuprio nuotrauka

užsieniečiai, susidomėję Europos tautų liaudies menu, į tarptautinius pasirodymus pradėjo kviesiti ir Lietuvą. Savaime aišku, kad Lietuvos kultūrininkai, norėdami Lietuvos liaudies meną parodyti kaip galima aukštesnėje kultūrinėje pakopoje, turėjo juos kaip nors apipavidalinti, pagrindinius žingsnius išplėsti į sudėtingesnes figūras, retinant pasikartojimus gal ir naujus sukurti. Taip atsirado šokiams choreografai, choreografija ir komponuota muzikinė palyda. Veliau sugalvota jungti juos į vientisesnius sceninius spektaklius, ir taip atsirado durys laisvesnei choreografo vaizduotei. Labai nesudėtingas pievutė ar asloje trepteltas kaimiečio žingsnis vystėsi į puošnų sceninį vaizdą, ir paprastus ragelių išgrotas ar tosele išsvilptas melodijos motyvas tapo spalvinga simfoninio orkestro grojama muzika. O drabužiai? Pasauiui modernėjant ir jis darėsi puošnesnis, įvairesnis.

Nežinia, kaip būtų vystęsis šis iš senovės iškapstytas ir į sceną atvestas mūsų liaudies menas,

jeigu Lietuva būtų išlikusi nepriklausoma, tačiau ir savita, ir gana lietuviška kelią jis mynė ir tuo mūsų tautai tik nelaimės nešančiu komunistiniu laikotarpiu. Ne taip jau blogą vystymosi dirvą jis rado ir išeivijoje, sukūrusioje net ir savitas tautinių šokių šventes, kai vos ne visose lietuviškos gyvenvietėse, kur tik atsirado gausenės jaunų žmonių telkinys, kaip grybai po lietaus dygo ratelais vadinamos tautinių šokių grupės ir ieškojo žiūrovų. Gaila, kad išeivijoje plačiau vystėsi tik pačių šokių atlikimas, jų parodymas scenose, bet ne juos tobulinanti kūryba, vadinama choreografija. Šios srities menininkų mes labai pasigedome, kai visas šokių choreografavimas vyko tik okupuotoje Lietuvoje, kartais gal ir „didžiojo brolio“ dvasiai padelkiant. Nors, kaip žinovi teigia, visi Lietuvoje dirbė, nors ir okupanto prižiūrimi, choreografai savo tautinį stilį išlaikyti sugebėjo ir didesnių sužalojimų išvengė. Tos Lietuvoje kurtos choreografijos atėjo į išeiviją ir buvo naudojamos ir mūsų tautinių šokių mokytojų. Jos buvo rodomos scenose ir taip pat tautinių šokių šventėse, tik kažkodėl per dažnai vengiant paminėti tikrųjų choreografų pavardes. Lietuvoje kurtos choreografijos vyraus ir šioje tautinių šokių šventėje, nes iš viso tėra tik keli išeivijoje choreografuoti šokiai ir programa.

Taigi tuo požiūriu ir šioje šventėje, kaip ir praėjusiose, matysime mūsų jau sumodernintą, specialistų menininkų choreografuotą šokį, o teisingiau pasakius – nebe mūsų senovės, bet naujųjų laikų liaudies, o gal ir nebe visiškai liaudies, meną, kurį tėvynėje okupacijos metais. Ar okupantas turėjo kokios nors įtakos tai kūrybai, sunku pasakyti. Ar ta pačia kryptimi lietuvių tautinis šokis būtų nuėjęs, jeigu Lietuva būtų išlikusi nepriklausoma, patenkinamo atsakymo gal irgi nerasime, nors „didžiojo brolio“ įtaką visiškai paneigti gal irgi niekas nedrįstų. Gal tik laikas parodys, kai nauji specialistai visas tas choreografijas žinoviškai išnagrinės. Idomu bus pamatyti, kokios naujos kryptys

Kodėl žmonės šoka? Ar kas nors kada nors tokį klausimą svarstė? Gal ir čia būtų daug

atsakymų, bet greičiausiai jie šoka dėl to, kad yra linksmi. Taip teigdami, turėtumėm sutikti, kad šokis apamai yra linksmumo, smagios nuotaikos išraiška. Vargu ar kas norėtų šokti verkdamas ar net nusimines. Bet nagrinėdami mūsų tautinių šokių turinį, specialistai juose randa ir kitokių išraiškų, ir gana įvairių, ir pagal jas tuos šokius visai grupuoja. Šalia vien tik pasilinksminimo, skirtų šokių, jie randa dar daug ir kitokių motyvų turinčių šių mūsų liaudies kūrinių. Vieni labiau skirti visokioms apeigoms, kaip, pvz., vestuviniams šokiai, kiti labiau pritaikyti ypatingesniems metų laikotarpiams, kaip, pvz., užgavenėms, pavasariui, rudeniiui, dar kiti svarbesnėms šventėms, kaip, pvz., Joninėms, daug jų pavaizduoja ir kai kuriuos mūsų laukų darbus: šienapjūtę, rugiapjūtę, javų kūlimą, audimą. Ar visi tie šokiai irgi yra linksmumo išraiška, ar kitomis nuotakomis kurti, taip pat sunku būtų nustatyti. Būdinga tik, kad lietuvių tauta, anais laikais būdama gana karininga, ir tą savo savybę liudijanti mums pusėtinai gausiomis dainomis, to savo kariningumo nerodė tautiniais šokiais. Dar ir dabar mes tebedainuojame apie balnojamą žirgelių, jojamą į karūžas, piktų kryžėlių mūšimą, plieno kardus, o šokiais kažkodėl viso to nerodome. Specialistai mini tik vieną vienintelį „Kirvį“, kurį šokdavę vyrai, vienas kitam mėtydami kirvius. Bet to šokio scenoje mums dar niekas neparodė. O ar daugiau tokių šokių nebuvo? Sunku būtų patikėti, kad narsūs mūsų karžygiai, laimėję mūšius, savo narsumo nebūtų norėję pavaizduoti šokiais. Daugelis tautų visokius karo šokius šoko ir tebešoka. Šioje srityje labai pasižymi mūsų Rytų kaimynai, ypač kazokai, ir mums anais senais laikais višiška nežinomi Amerikos indėnai. Greičiausiai karo šokių buvo sugalvoję ir lietuviai, tačiau tai buvo jau labai seniai, ir iki mūsų laikų jie nebeišliko. O gal koks nors šios srities meno istorijos tyrinėtojas kada nors kokį lietuvių karo šokį atkas, sukurs naujas choreografijas, ir vėl galėsime ginčytis, kas čia autentiška, o kas ne, kaip kad dabar dažnai dėl to autentiškumo ginčijamės.

Klausinėjama apie šias devinas

tosios šokių šventės turinį, programos vadovė Dalia Dzikienė ji skirsto į dvi dalis. Pagal ją, pirmoje dalyje bus šokami daugiau darbo išraiškos šokiai, o antroje dalyje matysime daugiau pasilinksminimo šokius. Bet panašios buvo ir praėjusių švenčių programos, todėl čia ypatingų naujovių gal ir nepamatysime. Bet to gal ir nelaukiame. Vis tiek mūsų šokiai yra gražūs, choreografijos išradingos, įdomios, todėl, jeigu tik dailiai pašokami, kas ypač būdinga masiškam atlikimui, aki žavi.

Bet čia iškyla to dailaus pašokimo klausimas. Nors ir neypatingai sudėtingi mūsų šokių judesiai, nereikalauja nei kokių išskirtinų atlikėjų sugebėjimų, nei ekvilibristikos, tačiau šiek tiek padoriau juos atlikti visgi pasiruošimo reikia, jeigu norima, kad šventėje šoktų ne daug atskirų ratelių, bet arenoje būtų vienalytė didžiulė grupė, darniai ir jautriai pagal muzikos taktą visus judesius atlikdama kaip vienetą. O mūsų sąlygomis tai gal ir visiškai neišsprendžiamas uždavinys. Juk mes neturime net profesionalių vadovų. Visų grupių vadovai yra tik savamoksliai, „diplomus“ įgiję tik tose grupėse šokdami, ir grupių paruošimui tegalį skirti tik dalį savo laisvalaikio, nes dauguma iš jų dirba dar ir savo tiesioginį profesinį darbą – pragyvenimui. O jų „studentai“ beveik be išimties yra tik pramogautojai, į grupes įsijungę gal labiau dėl tarpusavio bendravimo, draugystės, tėvų primygtinai siunčiami ar vadovų prikalbinti. Apie kokią nors atranką čia nė svajoti netenka, greičiau reikia rūpintis, kad kuris nors iš grupės nepabėgtų, ypač kritišku laikotarpiu, ir visa grupė nesugriūtų. Ne aukščiausio laipsnio ir daugelio šokėjų drausmingumas, ypač tokiose grupėse, kurios susikuria tik tada, kai sužino apie naują organizuojamą šventę, o tai būna gal tik kokį gerą pusmetį prieš ją nustatytą datą. Ką vadovas iš tokio telkinuko gali padaryti, nors ir gabiausias būdamas? O kaip tam norintiems šventėje dalyvauti lietuviškam jaunimui tokią progą atsakyti? Todėl ir visas tas bėdas, su kuriomis susiduria šventės programos ruošėjai ir vykdytojai, žinodami, argi mes galime iš programos vadovų reikalauti tokių pat meno plonybių, kokias norime matyti profesionalų scenose. Čia jau turi vyrauti gal kiek kitokie vertinimo pažymiai.

(Nukelta į 4 psl.)

„Sadutė“ Tautinių šokių šventėje 1980 metais Čikagoje.

Jono Kuprio nuotrauka

Sventosios Dvasios balandis – detalė iš flamų tapytojo Joos van Cleve (apie 1507-1540) paveikslą „Apreiškimas Marijai“. Tempera ir aliejaus ant medžio, apie 1525.

Hrabanus Maurus (ca. 784-856)

GIESMĖ ŠVENTAJAI DVASIAI

*Šventoji Dvasia Viešpatie,
Lankyk mus laukiančius Tave,
Šviesos ir meilės dieviškos
Pripildyk širdies gelmes.*

*Tu meilė ir Ramintojas,
Gyvoji Viešpaties liepsna.
Šaltinis Tu gaivinantis,
Palaima sielų amžina.*

*Teiki septynias dovanas,
Šlovė Aukščiausio prakilni.
Galybių Dievo siunčiamas,
Kalbų malonę dalini.*

*Uždeki šviesą dvasioje
Ir meilės ugnį širdyse.
Mūs prigimtį nusilpusią
Pakelk tikėjimo dvasia.*

*Nuo sielų priešo gindamas,
Vienybę, taiką žadini.
Mūs tėviškai globodamas,
Nuo visa pikta apgini.*

*Pažint duok Tėvą amžiną
Ir Sūnų Jo Vienatinį,
Tave, Jų Dvasią Viešpatį,
Tikėti leisk ir garbinti.*

*Ir Tėvui mūs Aukščiausiajam,
Jo Sūnui prisikėlusiam,
Ramintojui aplankiusiam
Garbė per amžius amžinus. Amen.*

Iš lotynų kalbos vertė KAZIMIERAS RAČIŪNAS.

Hrabanus Maurus (apie 784-856) – vokiečių ankstyvosios scholastikos filosofas ir teologas. Mokėsi pas Alkuiną, Karolio Didžiojo patarėją ir draugą, Karolio Didžiojo valstybės švietėją. Vėliau suorganizavo Fuldos mokyklą, o nuo 847 metų tapo Main'o arkivyskupu. Hrabanus Maurus svarbus viduramžių laikų mokytojas ir ankstyvosios Bažnyčios patristinių mokslų perteikėjas tuometinei Vakarų kultūrai. Pagarbai vadinamas Primus Germaniae praeceptor.

• Kazimieras Račiūnas. TAUTŲ VAINIKAS. Klasika. Vertimai. Alytus: Vilkaviškio vyskupijos Alytaus dekanato Angelių Sargų bažnyčios religinės bendruomenės leidinys, 1992. Rinko ir spaudė AB „Alytaus spaustuve“, Alytus, Seirijų 17, Lietuva. Tiražas – 2,000 egzempliorių. 36 puslapiai.

Trisdešimt dviejų eileraščių nuo viduramžių iki dabarties laikų vertimai į lietuvių kalbą – iš rusų, lotynų, vokiečių, anglų, prancūzų kalbų. Rinkinėlį dalijasi į religinio žanro eileraščių – kai kuriuos tapusius garsiomis bažnytinėmis giesmėmis (pvz., Hrabanus Maurus „Giesmė Šventajai Dvasiai“, Charles Wesley „Kristus Viešpats prisikėlė šiandien“, nežinomo autoriaus „Stabat Mater Dolorosa“) ir pasaulietiškojo lyrika, taip pat plačiai žinoma (pvz., Heinrich Heine „Lorelei“, Clemens Brentano Lorelei baladė, Goethe's „Likimo deivių giesmė“, Lermontov'o „Angela“). Vertimai labai artimi originalams, bet lietuvių kalba sklandi ir originalo ritmas daugiausia vykusiai išlaikytas. Ypač taikliai ir sugestiviai atliktas vokiečių katalikės rašytojos Gertrud von Le Fort (1876-1971) poemos „Litanija taikos karalienei“ vertimas.

Iš Tautinių šokių šventės 1980 metais Čikagoje.

Jono Kuprio nuotrauka

Prie lietuviškų medžio drožinių

JONAS SIDARAVIČIUS

Lietuva – nedidelė valstybė Europos centre, po pusės amžiaus sovietinės okupacijos vėl sugrįžusi į nepriklausomų šalių gretas, pradeda naują gyvenimą. Lietuvių tauta – tai ramūs, taikingi žmonės, gražiai sugyvenantys tarpusavyje ir su kaimynais, norintys turėti draugų visame pasaulyje. Pergvenę sunkius priespaudos amžius praeityje – kelis šimtmečius slėgti carinės Rusijos jungo ir sovietinės santvarkos pančių, pagaliau jų nusikratę, lietuviai, šalia ekonominio reikalo, nori pakilti ir naujam kultūriniam gyvenimui.

Lietuvių tautinė kultūra turi gilią tradiciją, atsineštas iš amžių glūdumos. Niekint, represuotos, jos išliko gyvos liaudyje, jos gražiai vystosi ir klesti šiandieną. Tas ypač jaučiama liaudies meno dirbiniuose – audiniuose, keramikos dirbiniuose, medžio drožboje.

Medžio drožiniai lietuvių liaudies kūryboje užima prestižinę vietą – jie būdingi tik Lietuvai. Medžio drožba čia žinoma nuo giles senovės. Artėdami į mūsų dienas, liaudies drožėjų dirbiniai keitėsi, tobulėjo, rasdavosi naujos temos, nauji siužetai, tačiau tikrasis betarpiškumas, dvasinė gluma ir meninės nuotaikos skaidrumas liko n. asikeite. Liaudies meistras savo darbe įkūnijo didelį skausmą, motinos sielvartą, šventųjų atvaizdus, aplinkinio gyvenimo personažus ar humoristines scenas.

Dažnai Lietuva vadinama Kryžių žeme. Tai ilgas amžius priespaudos ir sielvarto iškamuota tauta, niekinta, kankinta. Rusijos carų ir sovietiniais laikais savo vaikų kaulais nusejusi Sibiro platybes. Tą tautos skausmą lietuviams simbolizuoja kryžius. Daug kryžių buvo Lietuvoje – jie stovėjo prie sodybų, kryžkelėse, kapinėse, ant kalnelių. Juose liaudies drožėjai parodė visą savo meninį išradimą, gražinę kryžių, kopyltstulpius, kopyltė es ne tik tautiniais ornamentais, bet ir išpuošę juos drožtomis madonų, šventųjų figūromis.

Dabar Lietuva pradeda naujus laikus. Senieji kryžiai, kopyltstulpiai, kopyltėlės sovietiniais

Adolfas Gedvilas

Paroda „Lietuvos liaudies meno skulptūra dvidešimtojo amžiuje II“ bus atidaryta Lietuvos liaudies meno muziejuje, Lemont, Illinois, ateinančią šeštadienį, birželio 13 dieną, 7:30 v.v. Paroda vyks iki šių metų rugpjūčio 26 dienos.

metais ateistų buvo sunaikinti, išvartyti, išniekinti. Išlikę – nuo laiko, lietaus ir vėjo patys sunyko. Naujų dabar mažai besta, o ir pastatytųjų puošyba būna gana kukli. Tačiau Lietuvos liaudies meistrų drožbos menas nemirė, o gražiai auga, išgyvena savotišką renesansą, tautinį pakilimą. Dažnos parodos ir mugės stebime daug puikių drožinių, besiskiriančių didele įvairove – tematikos turtingumu, dydžiais ir t.t. Šalia tradicinių religinių ir kaukių motyvų atsiranda nauji Lietuvos istorinių veikėjų, kunigaikščių atvaizdai, humoristiniai darbai. Liaudies drožėjų kūryba nuolat keliauja po pasaulines parodas, savo meistryste ir betarpiškumu stebindama kitų kraštų žiūrovus. Liaudies drožinių muziejus, dar vadinamas „Velnių muziejumi“, esantis Kauno mieste, yra bene vienintelis toks muziejus pasaulyje.

Šiuo metu Lietuvos medžio drožėjų būrys yra gan gausus ir nuolatos papildo naujais meistrais. O su jais į liaudies drožėjų meną ateina naujos temos, pa-

dvelkia gaivūs vėjai. Negalima apenkti liaudies drožėjų sukurto Abingos, Rokiškio memorialų, M. K.Čiurlionio kelio, didelių darbų bažnyčiose, kultūros įstaigose, negalima nesižavėti medžio drožėjų karaliaus Ipolito Užkurnio religinės ar istorinės tematikos dirbiniais, Raimundo Puškoriaus kaukėmis ar gausia dešimčių kitų meistrų kūryba, taip gražiai atspindinčia ir turtinančia šiuolaikinę lietuvių liaudies kultūrą. Čia aiškiai apčiuopiamas tas tradicinės senosios ir šiuolaikinės liaudies drožbos ryšys, gilus savo branda ir įvairus savo išmone.

Lietuvių drožėjų darbai yra populiarūs užsienyje. Reikia pasidžiaugti Čikagos lietuvių Rasos ir Romo Pukščio gražia iniciatyva įkurti Čikagoje Lietuvos liaudies drožbos galeriją. Iš Lietuvos atgabenti eksponatai kiekvienam muziejaus lankytojiui ne tik tai papasakos išdrožto siužeto turinį, parodys medyje paslėptą plastinių formų grožį ir įvairovę, bet kartu primins jam mažą darbščių ir talentingų medžio drožėjų tėvynę Europos centre – Lietuvą.

Devintoji tautinių šokių šventė

(Atkelta iš 3 psl.)

Žinoma, ir iš tokių masių vadovams reikia stengtis išlupti ką gali geriausio, nes bent iš dalies turi patenkinti žiūrovus, kurie organizatoriams turi sunešti pakankamai pinigų apmokėti gausias išlaidas, o dar renkamos ir aukos. Taigi gerbdami žiūrovus, šventės organizatoriai visiškai balagano jiems irgi negali rodyti, ypač kai į šventės kviečia dar ir žymius kitataučius. Nors labai sunku iš tokios masės ką nors gražesnio išgauti, bet, kaip praėjusios šventės parodė, sumanėsi vadovai ir didesnės jų pastangos dar visgi sugebėjo švystelti ir vieną kitą tikro meno spindulėlį. Jaučiama, kad nei noro, nei pastangų, nestokoja nė šios šventės meno vadovė. O gal dar ir didesnės parodo, todėl ir žiūrovų gal nenuvils nė šventės meniškoji pusė. Bet kažin ar čia yra jos tikroji prasmė ir paskirtis?

Nors tautinių šokių šventės iš esmės yra tik kultūriniai renginiai, tačiau nė viena iš jų neapsiejo be politikos, dargi net dvilypės. Visada mes jas stiejome su dviem mūsų pagrindiniais uždaviniais: lietuvių išlaikymu išeivijoje ir Lietuvos laisvinimu. Ir mums tai nebūlogai sekėsi. Būdamai lietuvišką jaunimą i tautinių šokių ratelius, grupes, vėdami jį į sceną ir i tokius masinius renginius, mes ršome juos vienas prie kito draugystės ryšiais, puoselėjome ir ugdėme lietuvišką dvasią, padėjome pajusti tautiškumo sampratą, lietuvišvės svarbą ir solidarumą pavergtai jų tėvų žemei. Nors ir neturime statistikos ir niekas niekad jos neturės, tačiau taip pat niekas nenuneigs, kad per tautinių šokių išeivijos lietuvių labai daug laimėjo. Per jį, kaip ir per kitus tokius masinius renginius – jaunimo kongresus, daug mūsų jaunimo išliko tikrais lietuvišiais patriotais.

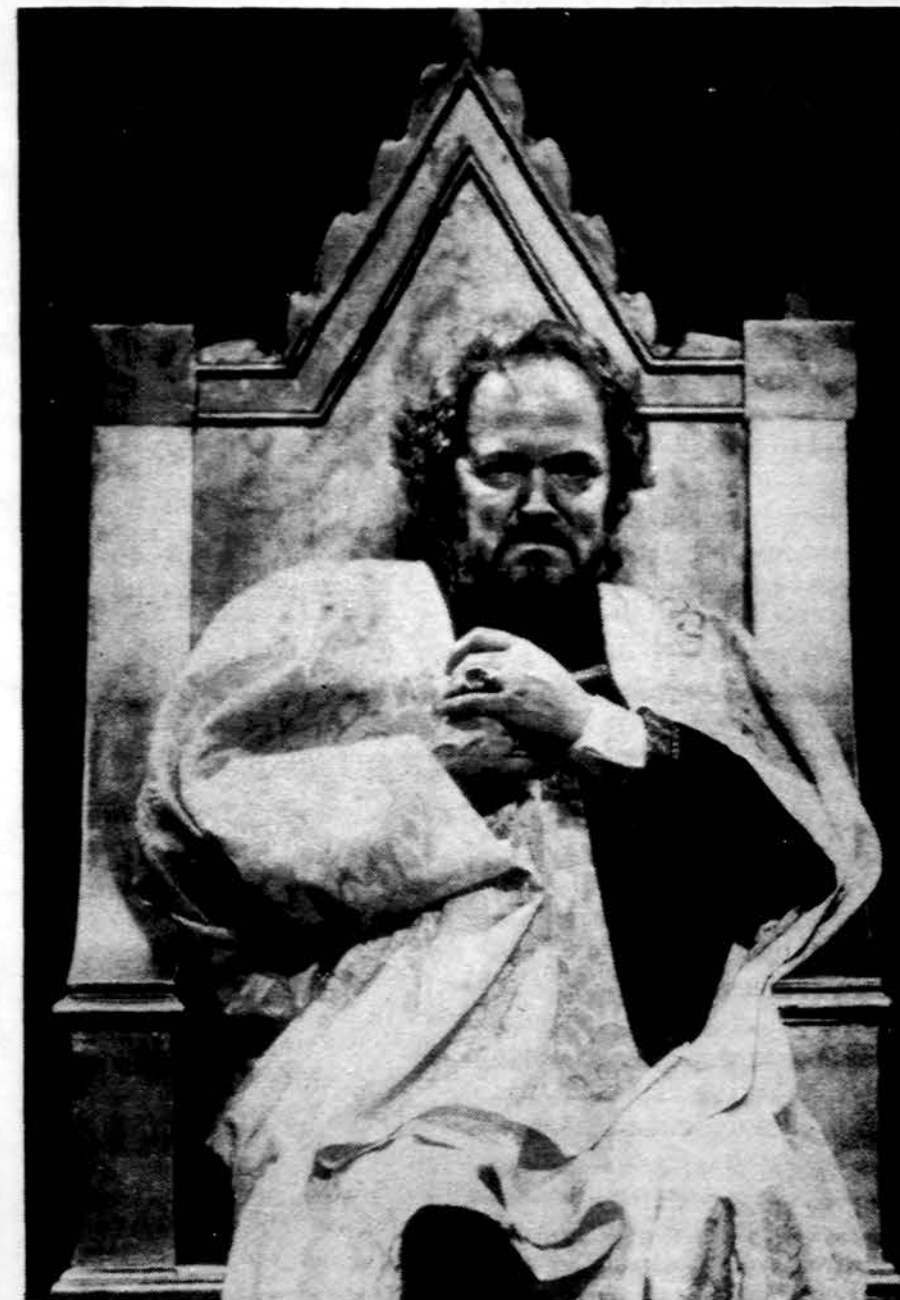
Tautinių šokių šventės, kaip didžiulė mūsų idomos tautinės kultūros apraiška, mes stengėmės rodyti ir kitataučiams, ypač amerikiečiams politikams, i jas kviesdami net pačias politikas viršūnes. Dalyvavo jose valstybių senatoriai, gubernatoriai, Senato ir Atstovų rūmų nariai, net viešnios iš Baltųjų rūmų. Tokias progas mes išnaudojom papasakoti, dokumentais ar kitais būdais parodyti ir mūsų tautos tragediją bei siekius. O tai buvo jau ir politika. Taip pat nežinome, kiek ja mes laimėjome, bet niekas neįrodydys, kad tos pastangos buvo be-reikšmės. Ar tokių tikslų mes nebeturime šiandien?

Kas gali sakyti, kad jų nebėra? Tiesa, tėvynėje padėtis pasikeitė, Lietuva tapo laisva ir nepriklausoma valstybe, todėl pasikeitė ir mūsų politiniai tikslai. Tačiau jie tik pasikeitė, bet ne visiškai išnyko: užuot reikalavę talkos Lietuvai laisvinti, mes dabar prašome pagalbos sugriautam kraštui atstatyti, todėl nė kiek nemažiau progų reikia su Amerikos politikais susitikinėti dabar, negu jų reikėjo anksčiau, ir toks renginys kaip tautinių šokių šventė tokia proga pasilieka. Bet, kaip visi žinome, žymiai paastrėjo lietuvių išlaikymo klausimas, ir jo sprendimui reikia ir daugiau pastangų, ir daugiau noro, ir daugiau galimybių. Šiuo atžvilgiu tautinių šokių šventės reikšmė ne tik kad nesumenko, bet žymiai padidėjo. Čia gal ir reikia ieškoti pagrindinio atsakymo į klausimą, ko galime iš devintosios tautinių šokių šventės tikėtis.

Tad gal daugiau nebesigilindami ir specialistams palikdami spręsti klausimus, kaip, kada ir iš kur mūsų tautinis šokis atsi-

rado, kokį darbą, metų laiką, apeigą ar nuotaiką jis vaizduoja ir kaip meniškai šventėje jis bus atliekamas, nes tokiomis šventėmis mes neišryškinsime nei šokių kilmės, nei parodysime jų visą grožį, mes svarstysim klausimą, kiek toji šventė bus naudinga dabartiniam pirminiam rūpesčiui, lietuvių išlaikymui, čia, ir kaip ją reikia tam tikslui išnaudoti.

Per daug kartų mes svarstėme bei nagrinėjome klausimą, kas toji lietuvių yra ir ką reiškia ją išlaikyti, tad apie tai čia ir nebekalbėkim. Bandykim suprasti tik pačios šventės naudą, kuri irgi nėra vienalytė. Pirmiausia turi būti ir pastebėtas, ir pagirtas tos šventės visuotinumai: i ją suskrenda jaunimas iš daugelio kraštų, ir pirmą kartą iš Nepriklausomos Lietuvos. Tai visiškai naujas žingsnis i jaunimo bendravimą ir pati didžiausia šventės naujovė. Jai gal ir kreiptinas pats didžiausias dėmesys. Ne paslaptis, kad nebe visas išeivijos jaunimas toks lietuviškas, koks šoko, tarkim, pirmoje šventėje, ir jam reikia naujos lietuviškos žiežirbos. Ar pakankamai titnago atsigaubens Klaipėdos „Vėtrungė“ tokią žiežirbą įskelti? Ar Lietuvos nepriklausomybė ir jos reikšmė sugebės pajusti ir išeivijos jaunimas taip, kaip ją jaučia Lietuvos jaunimas, kai abi šios grupės pavuos kartu? Ar užsimegęs artimesnis draugystės tarp Šiaurės Amerikos, Pietų Amerikos, Europos ir Lietuvos jaunimo po šio pirmojo susitikimo tautinių šokių arenoje? Ir pagaliau ar sugebės ir šventės žiūrovai, jos rėmėjai ir aukotojai, stebėdami šią šventę, suprasti, kad išeivijos lietuvių nesibaigia tik Čikagos Marquette Park'o telkinio išsaugojimu, bet reikia ją rūpintis ir Buenos Aires, ir Montevideo, ir Sao Paulo, ir Anglijoje, ir net tolimoje Australijoje, iš kurios, gaila, šioje tautinių šokių šventėje jaunimo nebus. O kiek jos židinių yra ir iš sovietinės vergijos išsilaisvinusiose plotuose? Jie irgi šaukiasi mūsų pagalbos. Tai rodo, kad mūsų lietuviškumas jau nebegali ribotis viena ar kita teritorija ar kokiomis nors kitomis apibrėžtomis sienomis, bet tampa visuotinis. O ši devintoji tautinių šokių šventė darosi to visuotinio simbolis. Reikia tad tikėtis, kad tas simbolis išsivystys i labai aiškiai visų mūsų suprantamą ir remiamą tikrovę. Tai būtų pats didžiausias šios šventės laimėjimas.

Michael Pennington titulinėje rolėje Šekspyro „Macbeth“ pastatyme Tarptautiniame teatrų festivalyje Čikagoje.

Laurence Burns nuotrauka

Chicagos teatruose

Šekspyras Teatro festivaly

Čikagoje nuo gegužės 26 iki birželio 21 dienos vyksta ketvirtasis Tarptautinis teatrų festivalis, kurio biudžetas siekia net 2.2 milijonus dolerių. Paramos susilaukia iš daugelio JAV kultūrinį gyvenimą remiančių fondų. I pirmą miestą atvykusios pirmaujančios teatralų grupės iš Australijos, Kanados, Prancūzijos, Airijos, Japonijos, Lenkijos, Rusijos, Venecuelos, taipgi dalyvaujant JAV teatralams, duoda klasikinį ir modernų spektaklių Blackstone teatre, dabar tapusiame De Paul universiteto nuosavybe, bei Steppenwolf ir Illinois universiteto Čikagoje salėse. Iš viso bus trylikos dramos veikalų, juos net pakartojant.

Tarptautinių teatrų festivalių pradininkas Čikagoje yra Bernard Sahlins, tas pats, kuris ir

Lietuvoje ėmėsi iniciatyvos organizuoti Tarptautinį teatrų festivalį 1993 metais. Tarptautiniai festivaliai Čikagoje pradėti organizuoti 1986 metais ir juose yra pasirodę net 24 užsienio teatrai.

Ižmioji Anglijos Shakespeare Company siemet pasirodė su „Macbeth“ ir „Dvyliktąja naktimi“ (Twelfth Night). Šiems vaidinimams buvo parinktas Blackstone teatras (60 East Balbo). Pažymėtina, kad įvairių kraštų teatrai vaidina savo kalba, bet drauge girdimas vertimas į anglų kalbą, užsidejus ausines. Bilietų kainos nuo 15 iki 40 dolerių. Informacijos gaunamos tel. (312) 644-3378.

Anglų teatro atvežtaji „Macbeth“ Šekspyras yra sukūręs trečiame savo kūrybos laikotarpy, kaip ir „Hamletą“, kai kūrė tragedijas, išigilinancias i blogio problemas. Šioje tragedijoje vaizduojamas veržimasis i valdžią ir korupcija. „Macbeth“ 1939 metais buvo pastatytas ir Kauno teatre, išverstas Jurgio Talmanto.

„Macbeth“ pastatyme dalyvauja netoli 30 profesionalų aktorių, stebinančių savo įgudimu, įsijautimu i savo vaidmenis. Veiksmas vyksta pasigėrėtiniu sklandumu. Nebuvo net daroma jokių pertraukų, tik varpo balsas pranešdavo scenų pasikeitimus. Visas vaidinimas užsitęsia dvi su ketvirčiu valandas, tačiau vyksmas gyvas ir žiūrovui nenusibosta. Gausu ir veiksmo, įvedant ir atkaklias kardų dvikovas. Daug išradingumo parodęs Shakespeare Company režisierius, vienas iš šios bendrovės steigėjų, Michael Bogdanov. Macbeth'a vaidina Michael Pennington, režisūros bendrininkas, dalyvavęs ypačiai daug pastatymų ne vien Didžiojoje Britanijoje, bet ir Kanadoje, Hong Konge, Japonijoje ir kitur. Šį kartą Blackstone teatro scenoje teko matyti aibę anksčiau čia neręgėtų įrengimų, buvo kartojami gausūs šviesos, garso efektai, ar sceną užguldavo dūmai ir rūkas. Tiesa, turiny daug žiaurumų, klastos, aistringos veržimosi i valdžią, bet tai būdinga aniems laikams.

Tarptautinis teatrų festivalis Čikagoje – reta proga pamatyti užsienio pirmaujančias vaidybos grupes ir scenos meną mėgstantiems nereikėtų tos progos visiškai praleisti.

Juoz. Pr.

Adolfas Viluckis

Iš ruošiamos Lietuvos liaudies meno skulptūros parodos Lietuvos liaudies meno muziejuje, Lemont, Illinois, parodos: „Lietuvos liaudies meno skulptūra dvidešimtojo amžiuje II“.

„Išeinanti“

Raimundas Puškorius

„Vaidila“

Iš ruošiamos Lietuvos liaudies meno skulptūros parodos Lietuvos liaudies meno muziejuje, Lemont, Illinois, parodos: „Lietuvos liaudies meno skulptūra dvidešimtojo amžiuje II“.